

להבינו בכלל גזירתם, זהו באמת בקשת הגוזרים ומבוקש גזירתם, שגזירת חכמים נכנס בגופי התורה להורות את התולדות על פי מדת התורה ובינתה'.
וע"ע בספר אילת השחר כתובות מא, וביוסף דעת שם ובשבת ג:

ובשו"ע (יו"ד קיד,ב) הביא מהרשב"א שמשוגיא זו מוכח שבמקום שישראל נוהגים קולא ביין נסך, גם השכר אסור.

דף לב

'האי חלא דשיכרא דארמאה – אסור, דמערכי ביה דורדיא דיין נסך' – כתבו הפוסקים שיש חילוק בדבר; אם השמרים עשויים לנתינת טעם – אסור אפילו יש כנגדם יותר מששים, כי כל דבר העשוי לטעם – אינו בטל, כל שטעמו מורגש. אבל אם אינו עשוי אלא לצורך תהליך התסיסה, אזי אם יש ששים כנגדם – מותר (עפ"י תורת חיים להלן לד, בבאר הפוסקים ביו"ד קיד,ו).

ולכאורה דבר זה אינו מוסכם, שהרי בסברא יש לומר היות והדבר עשוי להתססה, הגם שאין טעם השמרים מורגש, אך ניכר בתערובת שיש כאן שמרים שהתסיסו, ונראה שתלוי הדבר במה שדנו הפוסקים על טעם הדין שדבר המחמיץ את העיסה, העיסה כולה אסורה, אם משום דלטעמא עביד (כמבואר בש"ך, עפ"י התוס' ורא"ש), או משום שעומד להתמיץ והרי חמץ לפנינו ופעולתו ניכרת הלכך אינו בטל (כמו שהאריך בזה ב'מנחת כהן' בספר התערובות פרק ג). ואף כאן התסיסה ניכרת ושוב אין השמרים בטלים. וע"ע מקור חיים תמב.

שמרי יין שחיצו בהם את העיסה; אם כבר נתייבשו ובטל טעמם (לאחר שעברו עליהם י"ב חדש – כדלהלן לד. ולשיטת רבנו תם, דוקא אם בנוסף לכך גם תמדו בהם, שיצא מהם טעמם. וכ"פ בשו"ע קכג, יד. וע' תשב"ץ ח"ג רצג), הרי הם כעפר בעלמא ומותרים. ואם הם עדיין בתוך זמן איסורם – אסורה כל העיסה בהנאה, כיון שעשויים לטעם ואינם בטלים אפילו באלף (שו"ע קכג, טו ובש"ך). וזה דלא כרבנו אפרים (מובא בהגהות אשר"י, סי' כה) שהתיר אפילו נתחמץ בשמרי יין לחים, וטעמו מפני שהחמוץ אינו מחמת היין אלא מחמת השמרים שאינם איסור בעצמם.

ואם שרפם ועשאם אפר, דעת הש"ך (שם סקכ"ו) שאפרם אסור, כדין יין נסך שהוא כאפר עצי עבודת כוכבים שאסור (שו"ת הריב"ש רנה). ואולם הדגול-מרבבה ובית מאיר דעתם להתיר כיון שאין השמרים איסור מצד עצמם אלא משום טעם היין שבהם. [ויש סוברים שאין התר בשמרים שנשרפו אלא בשנוסף על כך נתמדו (ע' באה"ט), ואולם יש שכתבו שאחר ששרפם היות ואין בהם שום לחלוחית יין, אין הבדל אם נתמדו אם לאו – ע' פר"ח בשם תפל"מ].

בשו"ת שבט הלוי (ה"ב נב וע"ש סו"י מג) באר דעת החולקים על רבנו אפרים – לפי שהשמרים הם מגוף האיסור, ולא משום היין אשר בתוכם (וכן סובר רבנו אפרים בנוגע לחרצנים והוגים, ע"ש). ומשמע לכאורה דלא כהדג"מ ובית מאיר. ואולם בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סג) באר שאף להדג"מ וב"מ צריך לומר שהשמרים אסורים ואוסרים מחמת עצמן, שאם לא כן מדוע אוסרים את העיסה כולה וכן את השכר – בדעבידי לטעמא, הלא היו צריכים לשער בששים כנגד היין הבלוע בהם, וכדין פלפלין הבלועים ביין נסך, שאין משערים אלא לפי היין – אלא ודאי גם הם מודים שמפני היין שהיה בהם, השאירום חכמים באיסורם עד שכלה הלחלוחית.

וראה בהרחבה בחוברת 'בנתיבות ההלכה' ג – מאת הרב יהודה שרשבסקי שיחי, אודות 'אבן-יין' ו'חומצת-יין' (=חומצה טרטריט').

'מהו לסמוך בהן כרעי המטה; רוצה בקיומו על ידי דבר אחר שרי או אסור?' – יש שפרשו שנוה לו בקיומו של היין בשביל החרס, שאז החרס טוב יותר לסמיכת כרעי המטה. עוד יש לפרש, אמנם אין לו ענין ביין בדוקא, אבל בשעה זו שהוא סומך את המיטה בחרס, הלא אינו רוצה להשרותו כדי להפליט את היין ממנו (ע' רמב"ן; ים של שלמה חולין פ"ח מו).

א. בספר חדושים ובאורים כתב שאין לומר שנצרך ליין כי בלעדיו לא יוכשר החרס לסמוך המיטה [ולא הזכיר מדברי המהרש"ל] – שאם כן הלא זה רוצה בקיומו ממש, ולא על ידי דבר אחר.

ואולי י"ל כיון שאין רוצה בו בתורת יין בדוקא, אלא כשאר משקה הספוג, אין זה 'רוצה בקיומו' ממש.

ב. עיקר איסור ד'רוצה בקיומו' – מדרבנן הוא. אפילו בעבודה זרה עצמה. כן כתב בחו"ב עפ"י הריטב"א בב"מ לב: (וכן הוכיח החו"א שביעית ד, יז. וכ"כ באגרות משה יו"ד ח"א נא). ועוד העיר שלדברי רש"י (סד). שפרש טעם האיסור משום שמצווה לאבד ע"ז ומשמשיה, אין זה שייך בשאר איסורים. ואמנם כן כתב הרדב"ז (ח"א רמ). אבל התוס' בסוגיתנו דנו מכאן לענין איסור חמץ, וכן הוא בפוסקים (או"ח תנ, ז).

וע' בקהלות יעקב (טו, א), שחילק בין הנידונים; יש 'רוצה בקיומו' שהוא כעין נהנה, וזה אסור בכל האיסורים, וכזה הוא הנידון שבסוגיתנו. ויש גדר 'רוצה בקיומו' שאינו נהנה אלא שאסור מצד שהפך בהשארותו בעולם, וזה שייך רק בע"ז. וע' כיו"ב במקו"ח תנ סק"ז. וע"ע בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ג ס.

ז'לטעמיך קנקנים של עובדי כוכבים ליתסרו למיזבן' – והלא מעשים בכל יום שמוכרים קנקנים של גויים, וגם נותנים בהם מים ושאר דברים (ריטב"א).

ובתו"ח פרש שמדברי אותה התוספתא משמע שקנקנים מותרים, מכך שנקט ברישא רק נודות, ולא הזכיר גם קנקנים כבסיפא.

'אסור לעשות בהן שטיחין לחמור... שמא יבקע נודו ויטלנו ויתפרנו' – מכאן יש להוכיח שביין נסך, אף הבלוע בכלי שאינו בן יומו אוסר אף בדיעבד, שאם לא כן, אין סברא לגזור שמא יתפרנו בנודו (עפ"י שו"ת הרא"ש יטו, ומוזכר לעיל). וזהו כלל במקומות רבים, שדבר שבדיעבד כשר הגם שאסור לכתחילה, אין גוזרים בעטיו שמא יבוא לידי כך (ע' ט"ז יו"ד ב סק"ד. ע"ע באנצ. תלמודית ח"ז, סוף ערך 'דיעבד').

– כיו"ב להלן סה: בתד"ה אבל, בטעם הדבר שבגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור.

'הכא איתיה לאיסוריה בעיניה' – אמנם לא שמענו שייחשב כאיסור בעין אלא כשבלוע בחרס יין אסור, אבל אם היה בו יין של ישראל, ונגע העכו"ם בחרס, אין היין שבתוכו נאסר (עפ"י הגהות אשר"י, טו; חדושי רעק"א יו"ד קכג, ה).

'יין הבא ברוקבאות של עובדי כוכבים אסור בשתיה ומותר בהנאה, העיד שמעון בן גודע לפני בנו של ר"ג על ר"ג ששתה ממנו בעכו, והודו לו...' – כתב הרא"ש (בסל' כ. וכ"ה בתרומת הדשן רא) שאם היין של ישראל לא היה כנוס בתוך כלי של עכו"ם מעת לעת – מותר אפילו בשתיה. לא אסרו חכמים אלא ביין ששהה מעת לעת בכלי, או ביין הכנוס בכלי שמיועד לקיום, שגזרו בו אפילו שהה שם מעט [לשמירה ולא לשתייה לאלתר] וכמו שדקדק רש"י. ונסתייע מדברי הברייתא הזו.

(וכנראה דקדק להביא את הברייתא השניה ולא הראשונה, כי שם נאמר 'הדרדורין... יין של ישראל כנוס בהן' – משמע לזמן מרובה, ואולם כאן הלשון 'יין הבא ברוקבאות'. מהרע"ר).

וא"ת לפי זה מדוע נדחקו בגמ' לתרץ בין בנו לסייעתו ובין בן גודא' ל'בן גודע', הלא יש לומר בפשיטות שכאן מדובר בשאינו מכניסו לקיום ובוהו הודו לו, ושם בששהו זמן מרובה לא הודו לו. וי"ל שפשוט לגמרא שאף חכמים לא היו אוסרים אם אין מכניסו לקיום.

ע' בפלפולא חריפתא על הרא"ש (שם) שכתב שקטע זה כנראה אינו מדברי הרא"ש. וראה בספר ראבי"ה א"סב.

'איבעית אימא גודא לחוד וגודע לחוד' – לפי לשון ראשונה הוא שם של אותו חכם. יש מי שכתב מכאן שאם החליף בשמות שבגט א' בע' או להפך – אין חשש (ע' שו"ת זכר יהודה נא).

'(ע"ב) הלכה מכלל הפליגיגי?' – בתמיהה, והלא אינם חולקים בדבר כדקתני בברייתא 'קדור כמין ארובה' והרי הברייתא מפרשת דברי תנא קמא (תורת חיים).

*

'... ולולא מסתפינא היה נראה לי על פי מה שכתבו תוס' שלהי מגילה (לב.) על 'השונה בלא זימרא', וכמו כן אמרינן (ביצה כד.) 'גמרא גמור זמורתא תהא', שהיו להן זמירות מיוחדות לכל משנה ומשנה. ולפע"ד היה זה כדי לחזק המשנה בכח הזכרון, מדהיו שונות המשניות על פה אפילו בימי רבי (כרש"י בבא מציעא לג.). ועל ידי הניגון נזכר היטב לישנא דמתניתין, באשר שהיה הזמר מסודר לפי המלות והבבות שבמשנה. ולכן כמה פעמים בחר התנא גם כן במלה זאת ולפעמים באחר, הכל כפי הנאות לקול השיר המיוחד להמשנה. ומהאי טעמא לפעמים נשנה בבא שנראית יתירה במשנה זו ואין צריך לומר זו, אבל היה כדי לשקול בבות המשנה כפי הבבות שבפרקי השיר...' (מתוך תפארת ישראל ערכין ד).

דף לג

'עובד כוכבים ההולך ליריד, בין בהליכה בין בחזרה – מותר' – הגם שמדובר ביריד של עכו"ם, לא חשו כאן לאיסור ד'לפני אידיהן', כי מדובר על גוי תגר שהולך לסחורה ואינו עובד לה (ריטב"א. וכ"מ ברש"י), או שלא בזמן אידם (ע' רי"ד ורשב"א).

'והכא בעידנא דקא שדי ליה, נעשה כזורק מים לטיט' – מבואר שהיין שנותנים בזפת בעודו חם, כדי ליטול טעם מרירותו (כרד"ה ונתן) – אינו אוסר, מפני שאינו נפלט (כמוש"כ רש"י בד"ה כזורק). וכן הובא להלכה (ע' ס"ז יו"ד קלה סק"ב).
ואולם להלן (ע"ד): אמרו שגת של אבן שזפתה עובד כוכבים – מנגבה והיא טהורה, ומבואר שם שצריך ניגוב במים ואפר. וכתב שם רש"י: אורחא למירמי ביה חמרא פורתא, לעבורי קוטרא דזיפתא. ונראה (וכ"מ מדברי הש"ך יו"ד קלה, א) שפעמיים נותנים שם יין, אחד בשעת עשיית הזפת ליטול מרירותו, ונתינה זו אינה אוסרת, ועוד נתינה שניה לאחר מריחת הזפת, כדי להעביר הקוטרא (= עשן) שלו, ועל זה צריך ניגוב (מרע"ר).

– צריך באור, אם היין שבזפת אינו אוסר, מדוע צריך 'ישראל עומד על גביו?' – פרש הראב"ד (הובא בראשונים. וכן פרש בתו"ח), שלא התירו אלא במזפת בינו של ישראל וישראל שומר שלא יגע בו הנכרי, ואם משום כחו של הנכרי שאוסר (כדלהלן ע"ב): – כיון שהיין בא על הזפת ונאבד בו, לא גזרו חכמים. וכדרך שאמרו בירושלמי שאם שפך על מקום מאוס – אין דרך ניסוך בכך ומותר. אבל שפך על קרקע נקי, אע"פ שהולך לאיבוד – אוסר, שכן דרך המנסכים לזרקו על הקרקע.

שנמנע משתיית שיכר עכו"ם במקום מסוים שלא היו מקפידים בו על איסור יינם, גזרה אטו יין. הלכה כרב פפא. וכתבו התוס' שאם מתארח אצל אכסנאי נכרי והביאו לפניו שיכר, או שולח לקנות שיכר אצל עכו"ם להביאו אליו לאכסניא – מותר. לא אסרו אלא שתיה בחנות או בקביעות לשתיה כדרך שרגילים, בבית הנכרי.

ב. אמרו שאין לחוש לגילוי השכר, אבל – לדעת רב נחמן – יש לחוש לגילוי במים שמששים אותם להצילם טרם עשיית השכר. ואף בזה רב סבר שהכישות מבטל במידת מה את הארס, ומותר לשתותו מלבד לחולים הרגישים. (וכן רב פפא רב אחאי, משמע לכאורה שלא חשו משום גילוי בשכר של נכרים).

דין גילוי בשאר משקים, נתבאר בחולין מט-נ. וע"ע להלן לה. אודות חשש ניקור נחש בגבינות.

דף לב

נא. א. חומץ של נכרים העשוי משכר – האם מותר לישראל?

ב. מהו 'חרס הדרייני' ומה דינו?

ג. יין של ישראל המאוחסן בנודות ובקנקנים של נכרים – מה דינו?

ד. האם קנקנים ושאר כלי משקה של נכרים מותרים בהנאה?

ה. עורות לבובין (=מנוקבים כנגד הלב) של עכו"ם – מה דינם?

ו. בהמה שנשחטה על ידי עובד כוכבים, האם מותרת בהנאה?

ז. מה דינה של תקרובת עבודת כוכבים לענין איסור ולענין טומאה?

א. אמר רב יוסף, חומץ שיכר של גוי אסור מפני שמערבים בו שמרי יין נסך. אמר רב אשי: אם בא מהאוצר – מותר, שהואיל ועומד לקיום אין לחוש לתערובת שמרים מפני שגורמים לקלקול בזמן ממושך.

א. הוא הדין לשאר מיני משקים; אם יש חשש לתערובת יין, כגון שהיין זול יותר מאותו משקה,

וגם אינו גורם לקלקולו – אסור. ואם לאו – מותר (עפ"י התוס').

ב. כתבו פוסקים ששמרי יין שאין טעמם מורגש במשקה אלא באים לצורך תהליך התסיסה, אם

יש ששים כנגדם, המשקה מותר.

ב. 'חרס הדרייני' הוא חרס של אנה(ה)דריינוס קיסר (כשיוצא בגייסות מוליכו עמו), שבלוע בו יין עז ביותר, ושורים אותו במים [ונותן בהם טעם חזק של יין, עד ששריה שלישית דומה לראשון שלנו. רבי יהושע בן לוי].

ושנינו שאותו חרס אסור בהנאה, שהרי יוצא ממנו יין נסך. ואולם שימוש בגוף החרס כגון סמיכת כרעי המיטה בו, נחלקו בדבר רבי אלעזר ורבי יוחנן אם מותר אם לאו [רוצה בקיומו על ידי (= בשביל) דבר אחר].

פסקו התוס' ועוד לאסור.

ג. יין ישראל המונח בכלים אסורים שלהם (כמפורט להלן לג) – אסור בשתיה ומותר בהנאה. ולדברי רבי מאיר במשנתנו, אסור אף בהנאה. שמעון בן גודא העיד על רבן גמליאל ששתאו, ולא הוודו לו. [יש אומרים שבנו של רבן גמליאל הודה לו. ויש אומרים שאח"כ שמעון בן גודע העיד והוודו לו. ומ"מ דעת תנא קמא לאסור בשתיה].

ד. קנקנים ושאר כלי משקה של נכרים, לפי גרסתנו בגמרא (וכך הורה רבנו תם) – מותרים בהנאה, כגון להניח בתוכם מאכלים יבשים (ר"ת). ואפילו לדעת האוסר להשתמש בחרס הדרייני, דוקא שם שהיין בעין, ולא בקנקנים שהיין בלוע ואינו בעין.

ואם בא למכרם לנכרי ליתן לתוכו משקה, לפי פירוש אחד בתוס' (כאן ולהלן לט רע"א) אסור הדבר לרבי מאיר, הואיל והיין שבתוכם נפלט ומוסיף טעם במשקה הניתן שם. אמר רשב"ג משום ר' יהושע בן קפוסאי (דלא כדעת רבן גמליאל ובנו), אסור לעשות מן הנודות שטיחין לחמור. ופירש רבא, גזרה שמא יבקע נודו ויטלנו ויתפרנו ע"ג נודו.

ה. עור הקרוע כנגד הלב וקדור כמין ארובה בעיגול – אם יש עליו קורט דם, זהו סימן שניקבוהו מחיים לעבודה זרה, כי כן היה דרכם, ואסור בהנאה. ואם אין עליו קורט דם – מותר. ודוקא אם לא מלחו, אבל מלחו – אסור, שמא המלח העביר את הדם (רב הונא). ודוקא קרע עגול, אבל משוך – התיר רשב"ג. וכן הלכה.

ו. בהמה ששחטה עכו"ם ואין ידוע לנו שזיבח לעכו"ם – מותרת. כן מבואר ממשנתנו, ודלא כר' אליעזר שאמר: סתם מחשבת עובד כוכבים בשחיטתו – לעבודת כוכבים. ודוקא בשחיטה אמר ר"א, אבל בחניקה ונחירה – לדברי הכל מותר (תוס').

ז. תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה.

לפירוש רבנו תם, לדברי חכמים החולקים על רבי יהודה בן בתירא, אינה אסורה אלא בכעין עבודת פנים, כגון זביחה קיטור וניסוך, ולא בשאר אופנים כגון דורון שהוגש לפניו.

לענין טומאה; לרבי יהודה בן בתירא, תקרובת עכו"ם מטמאה כמת במגע משא ואהל. ולחכמים אינה מטמאה באהל אלא כנבלה, במגע ובמשא.

א. כתבו התוס' (בחולין יג:), לרבי יהודה בן בתירא, טומאה זו מדאורייתא, אבל לחכמים אינה אלא מדרבנן. ויש אומרים שטומאת אהל אינה אלא מדרבנן (רש"י מח: ד"ה עבר; ר"ש סוף זבים. ועריטב"א שם בשם הירושלמי).

ב. פסק הרמב"ם (אה"ט טו, ו, ובכס"מ; טומאת מת א, י) כחכמים. והריטב"א כתב שהלכה כרבי"ב.

ג. כל זה אמור לענין תקרובת, אבל עבודה זרה עצמה ומשמשיה, נחלקו החכמים (בשבת פב) האם מטמאה במגע ובמשא כנבלה, או רק במגע כשרץ. וכן פסק הרמב"ם (ו, ב). ויש דין נוסף שמקורות בתוספתא (א, ז) שעבודה זרה מטמאה בביאה אל הבית, ודוקא כשנכנס ראשו ורובו שהרי זה כנוגע (כמפורש ברמב"ם ו, ו, עפ"י הירושלמי ג, ו), אבל אין זו טומאת אהל שבכל מקום. [ויש ראשונים שכתבו שע"ז מטמאה באהל. ערש"י עירובין קה. ד"ה ויבאו; פירוש הראב"ד תמיד פ"ו]. ובכל זה אין נפקותא בזמן הזה שכולנו טמאי מתים ואין לנו עסק בטהרות. וגם הכהנים אינם מזהירים על טומאה זו, שאפילו לר' יהודה בן בתירא שהקיש למת, זהו רק לענין טומאה ולא לענין איסור כהונה (עפ"י שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א רג, ע"ש לענין האהלה בסמוך לבית תיפלתם).

דפים לב – לג

נב. מה דין משא ומתן עם –

א. ההולכים לתרפות, בהליכתם ובחזרתם.

ב. ההולכים ליריד של עכו"ם, בהליכתם ובחזרתם.

א. עכו"ם ההולך לתרפות (= לאליל) [בשאינו סמוך ליום אידם]; בהליכתו, אסור לשאת ולתת עמו (למכור לו דבר המתקיים עד הגעתו לתרפות. ריטב"א), שהולך ומודה. בחזרתו – מותר. ואם באים קשורים זה לזה בקבוצה – אסור, שמא (רמב"ם) דעתם לחזור (ריש לקיש).
ישראל ההולך לשם – בהליכה מותר, אולי יחזור בו ולא ילך. בחזרה – אסור [כיון שנתקשר בה, יחזור שוב לשם]. היה מומר לעכו"ם – לעולם אסור.

ב. ההולכים ליריד של עכו"ם; בהליכתם – מותר לשאת ולתת עמהם. בחזרתם – בעכו"ם מותר, כי תולים שהדמים שברשותו אינם דמי עכו"ם, אלא סחר שם בשאר דברים. אבל בישראל אסור, שמניחים שמכר להם עבודת כוכבים, והרי דמיה אסורים. שאילו למכירת דברים אחרים, לא היה הולך לשם למכרם.
א. פרשו בתוס' (יב ס"ב): מדובר באופן שאסור לישראל לילך לשם, כגון שכל החנויות מעוטרות או שנוטלים מהבא לשם מכס לע"ז וכד', ולכך אומרים שלא היה ישראל הולך לשם באיסור כדי למכור שאר דברים, אבל במקום שמותר לילך ליריד, אף בישראל מותר.
ב. יריד שהוא קבוע לקנות תשמישי עבודת כוכבים וצרכיה, אסור לשאת ולתת בחזרתם אף עם נכרי, משום חשש דמי עכו"ם. ורק ביריד שאינו קבוע לכך, יש לתלות בגלימה וחמור וכד' (עפ"י תוס' יב. סד"ה דכוותה).

דף לג (לד)

נג. א. נודות וקנקנים ושאר כלי משקה של נכרים – האם טעונים הכשרה כאשר ישראל רוצה להשתמש בהם לאכילה ושתיה?

ב. כיצד מכשירים כלי יין של נכרים?

ג. כלים שבתהליך עשייתם מערבים בהם יין – מה דינם?

ד. עכו"ם שהשליך יין לתוך מלח, האם המלח נאסר?

א. כלי יין של גויים; לפירוש רש"י (כפי שבארוהו בתוס'), אין התר להשתמש בהם ללא הכשרה אלא בנודות של עור גרודים (= משופשפים ושחוקים, שלא זיפתום) וגם לא נשתמשו בהם זמן רב, שעודם בגדר 'חדשים' – הלכך משכשכם במים לנקותם ודיו. אבל זפותים או ישנים אסורים ללא הכשרה (כדלקמן). וקנקנים ושאר כלי חרס אסורים ללא הכשרה אפילו נשתמשו בהם פעם אחת בלבד, מפני שהחרס בולע הרבה אפילו בפעם אחת.

ואולם כלי חרס שאין מכניסים אותם לקיום (= לאחסון וכד', שלא לשימוש מיידי), כגון כוסות; אם נשתמש בהם ישראל פעם או פעמיים ואחר כך שתה בהם הנכרי – נחלקו רב אסי ורב אשי האם הם נאסרו. והסיקו להלכה שאם בשני השימושים הראשונים (שאו הכלי בולע היטב) היו אותם כלים אצל ישראל, מותרים. ואם לאו – אסורים.

א. כלים שאין מכניסים לקיום, משך זמן שהיית היין שאוסר את הכלים – כתב הרא"ש (כ. ודקדק